

ТЕМА 4. СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

1. Міжнародний рух капіталу: причини, сутність, сучасні особливості, форми
2. Експорт підприємницького капіталу та його види (на самотійний розгляд)
3. Джерела зовнішнього фінансування країн
4. Світовий фінансовий ринок, його функціональна, інституційна, валютна та географічна структура
5. Основні світові фінансові центри, передумови їх формування
6. Транснаціональні банки, особливості їх діяльності
7. Світові фінансові кризи, їх наслідки

1. Міжнародний рух капіталу

Міжнародний рух капіталу – переміщення через національні кордони певної вартості в товарній чи грошовій формі з метою отримання прибутку чи підприємницької вигоди, розв’язання економічних та соціальних проблем країн-донорів і реципієнтів капіталу. Може також трактуватися як розміщення і функціонування капіталу за кордоном з метою його примноження.

Причини міжнародного руху капіталу

Основною причиною експорту (вивозу) капіталу є *відносний надлишок* - відносний надлишок капіталу в країні походження, що викликає неможливість вкладення його з очікуваною нормою доходу. Це викликає часників капіталів (низькі процентні ставки в країні походження, що властиво розвиненим країнам, або низька норма реальної доходності з врахуванням інфляції, що більше властиво країнам, що розвиваються).

Серед інших причин вивезення капіталу:

- відносна нестача капіталу в країнах, що викликає необхідність пропозиції пільгових умов для іноземних капіталовкладень;
- необхідність концентрації капіталу в умовах розширення внутрішньогалузевої спеціалізації компаній;
- необхідність забезпечення безперебійного функціонування глобальної торгівельної системи з функцією покращення системи міжнародних розрахунків та відповідними механізмами кредитування зовнішньоторгівельних операцій;
- можливість покращення конкурентоспроможності продукції та компаній через користування преференційними податковими, інвестиційними, торгівельними, фінансовими режимами у країнах-реципієнтах капіталу та доступ до розширених ринків трудових та природних ресурсів (OLI-теорія Дж. Даннінга), використання більш низьких норм соціального забезпечення та екологічних стандартів в приймаючих країнах (збереження власного природного середовища);

Причини міжнародного руху капіталу

2

- - можливість створення високопродуктивних кластерів підприємств у зв'язаних галузях та постачання національних підприємств, наприклад, сировинними ресурсами;
- - прагнення захистити свій капітал від інфляційних змін;
- - необхідність диверсифікувати джерела отримання доходів (за деякими підрахунками, до 90% доходів ТНК отримуються внаслідок діяльності на фінансових ринках, а не виробничої діяльності);
- - отримання спекулятивного прибутку у вигляді різниці в цінах акцій, облігацій, валют, особливо в випадку портфельного інвестування (в Україні обсяги торгів на ПФТС протягом кризи 2007-2008 рр. скоротилися майже втричі, до 70% гравців були іноземцями; з 15 вересня по 15 жовтня 2011 р. ціни на метали впали на 20% внаслідок оголошення ФРС про заміну короткострокових бондів на довгострокові на суму у 400 млрд.дол.США);
- - прагнення захисту своїх довгострокових економічних та політичних інтересів на території країн-реципієнтів капіталу;
- - необхідність здійснення регулювання з боку МВФ та МБРР;
- - надання офіційної допомоги розвитку.

Концепції міжнародного руху капіталу

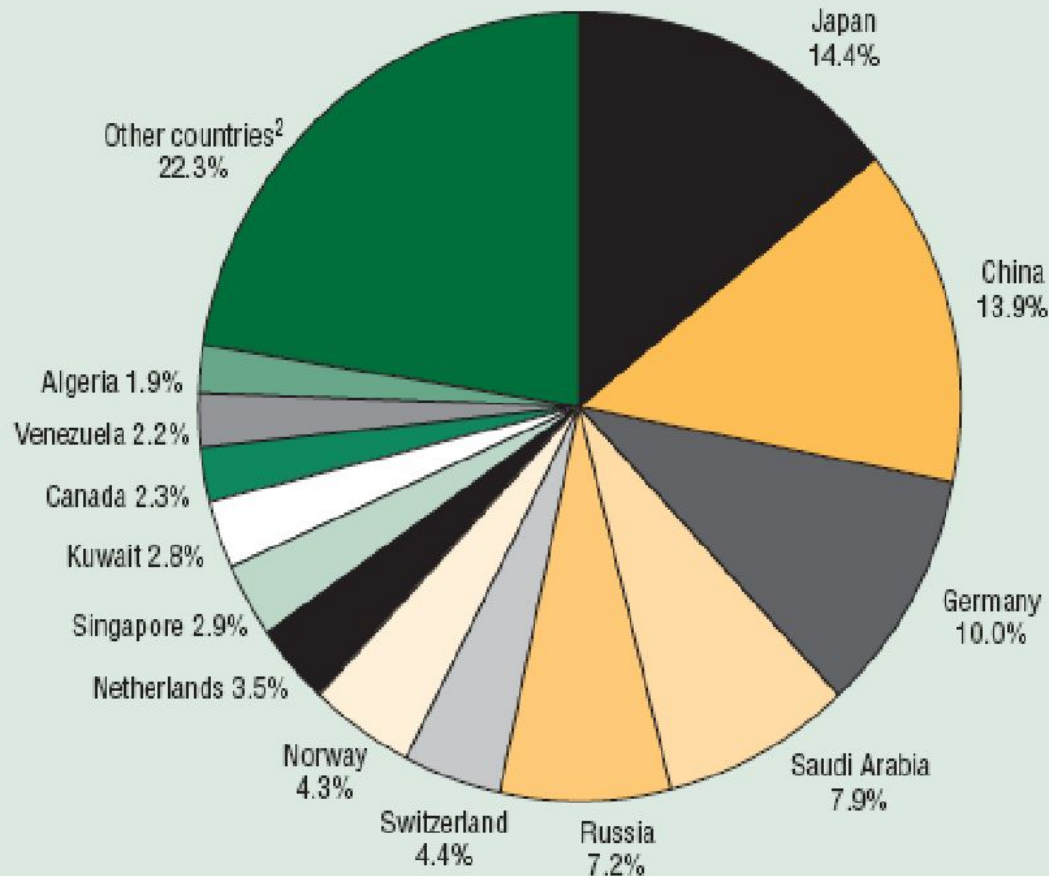
- ▣ **Теорія ринкової влади С.Хаймера** – суб'єкт інвестиційної діяльності, який вивозить капітал, керується прагненням домінувати на ринку та досягнути ринкової влади, “захисні інвестиції”: створення за кордоном виробничих потужностей, що є мало не збитковими, зі свідомою метою підриву позицій конкурентів на цих ринках.
- ▣ **Теорія інтерналізації** – кожна фірма переслідує мету мінімізації трансакційних витрат (витрат на укладання угод).
- ▣ **Концепція конкурентоспроможності галузі** - пояснює міжнародний рух капіталу посиленням конкуренції технологічного характеру між суб'єктами ринку капіталів.
- ▣ **Концепція валютного простору** – наявність конкурентних переваг щодо країни-реципієнта. Такі переваги мають інвестори з країн із більш сильною валютою, ніж валюта країн-реципієнтів.
- ▣ **Концепція технологічного нагромадження**

Сучасні риси міжнародного руху капіталу

- Зростання масштабів вивозу капіталу у світі та підвищення ролі держави у ньому;
- Посилення міграції підприємницького капіталу між розвиненими країнами (понад 80% всіх інвестицій);
- Збільшення обсягів капіталів на євроринках, у світових фінансових центрах;
- Переважання у вивезених капіталах частки іноземних інвестицій.

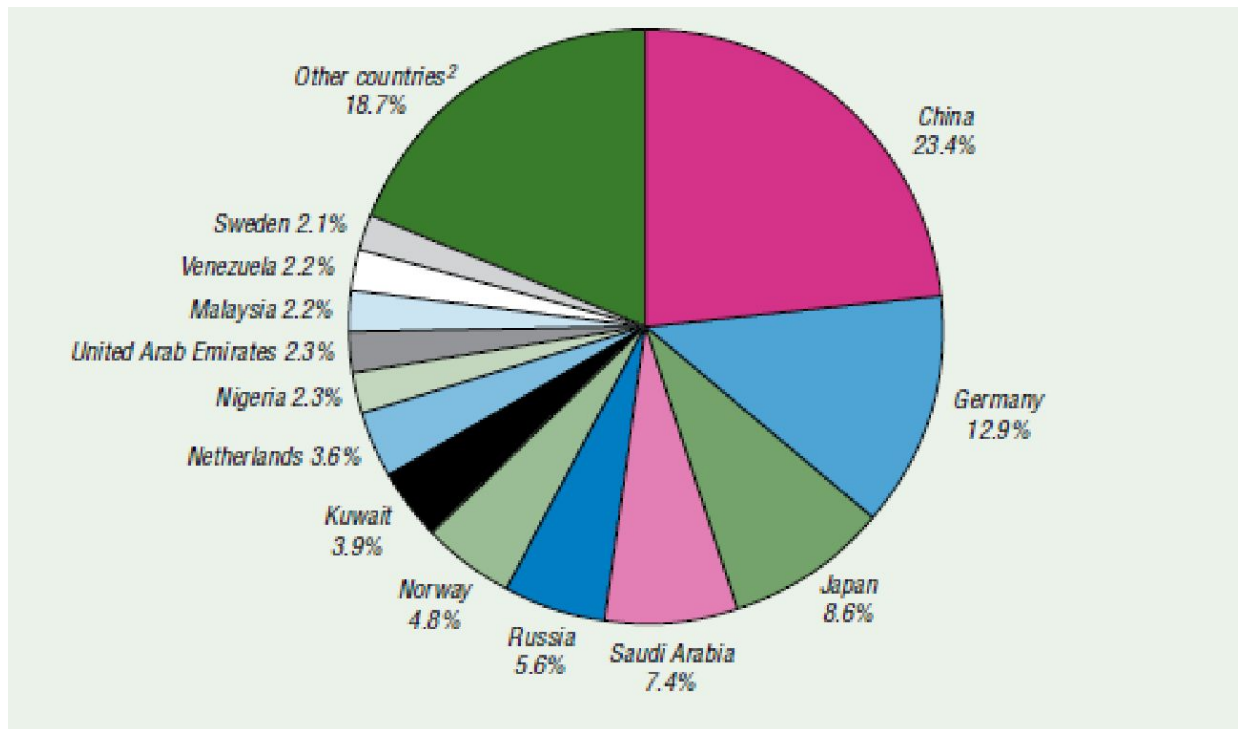
Основні країни-експортери 2005-2007 рр.

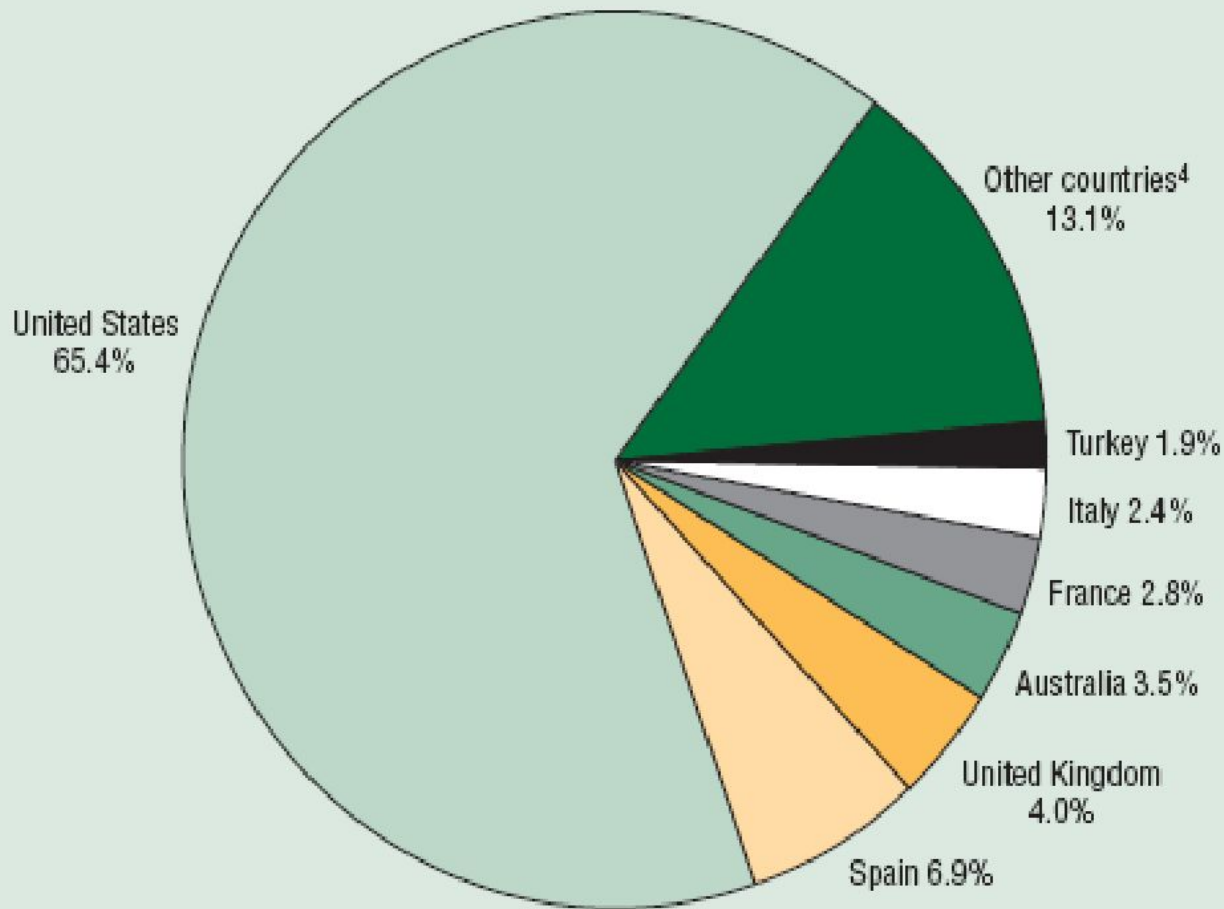
Джерело : International Monetary Fund, September 2006 *World Economic Outlook* database.

Основні країни-експортери

2008 р.

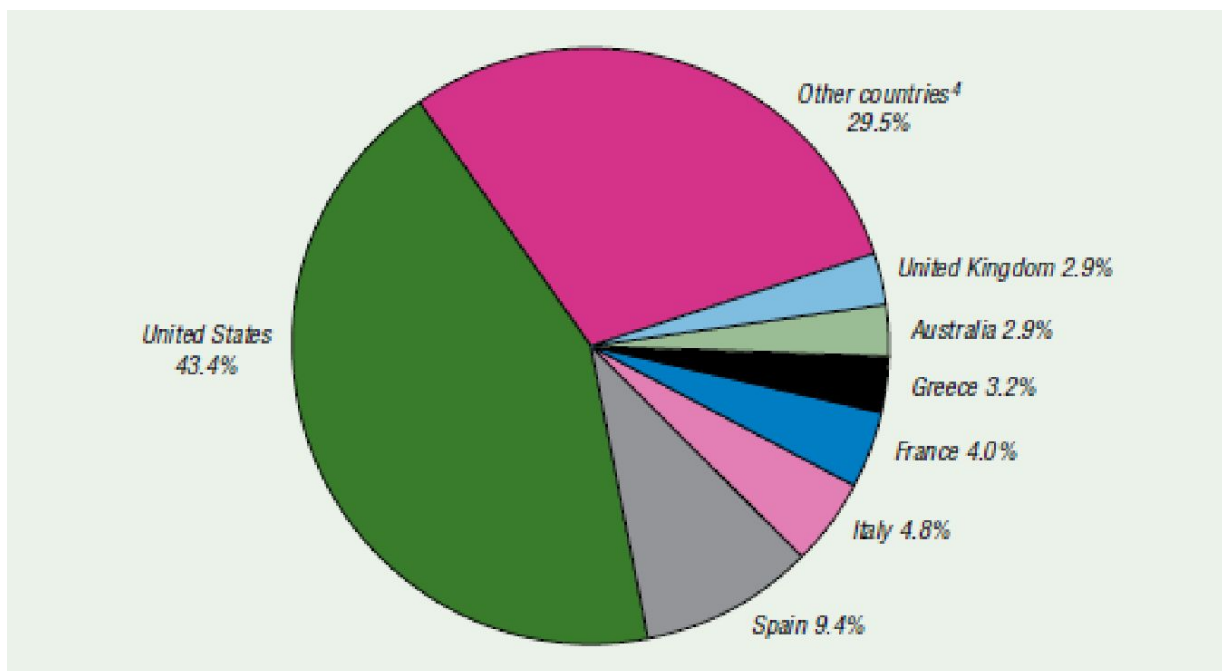

Основні країни-імпортери 2005-2007 рр.

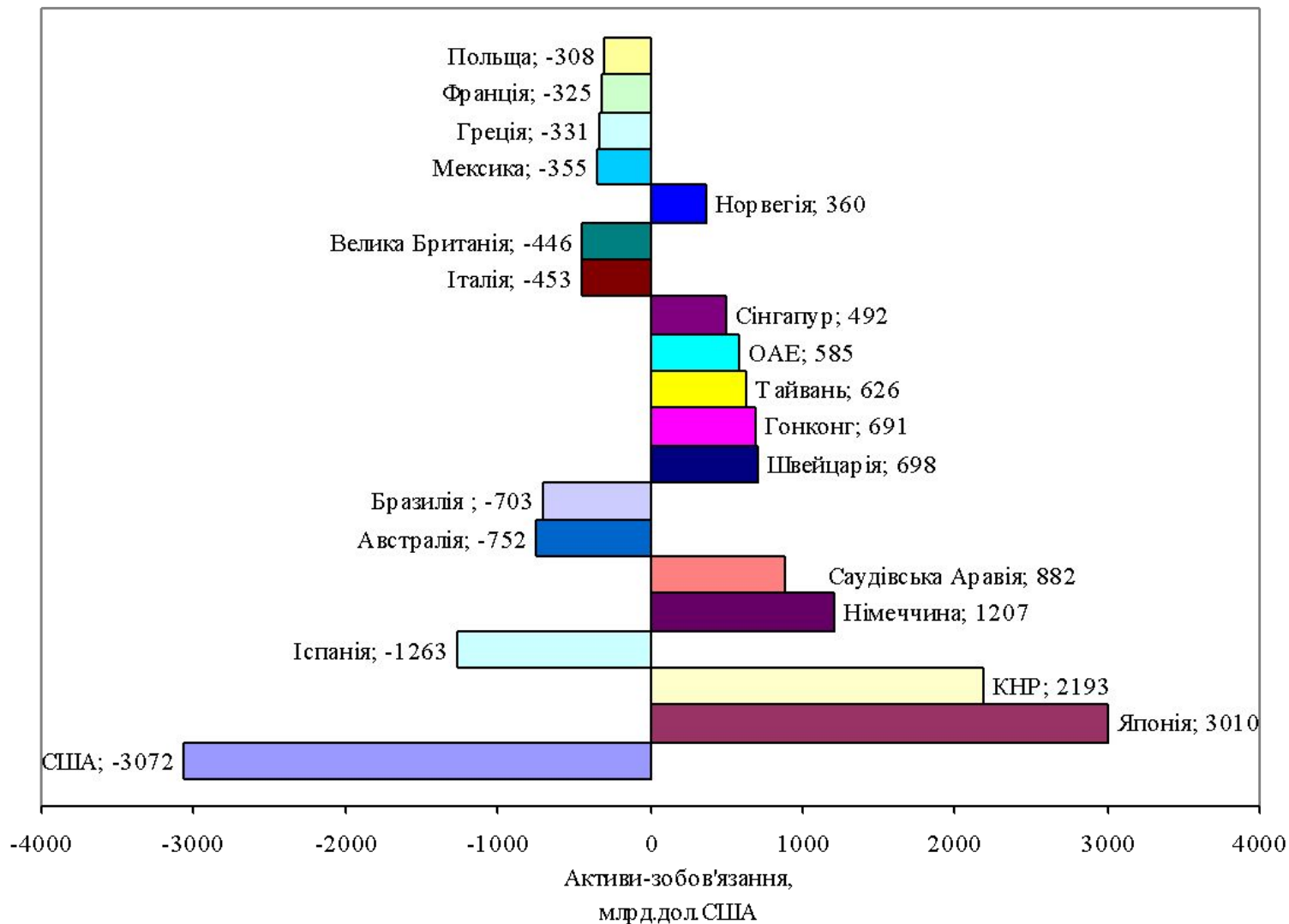

Основні країни-імпортери

2009 р.

Дебітори та кредитори, 2010 р.

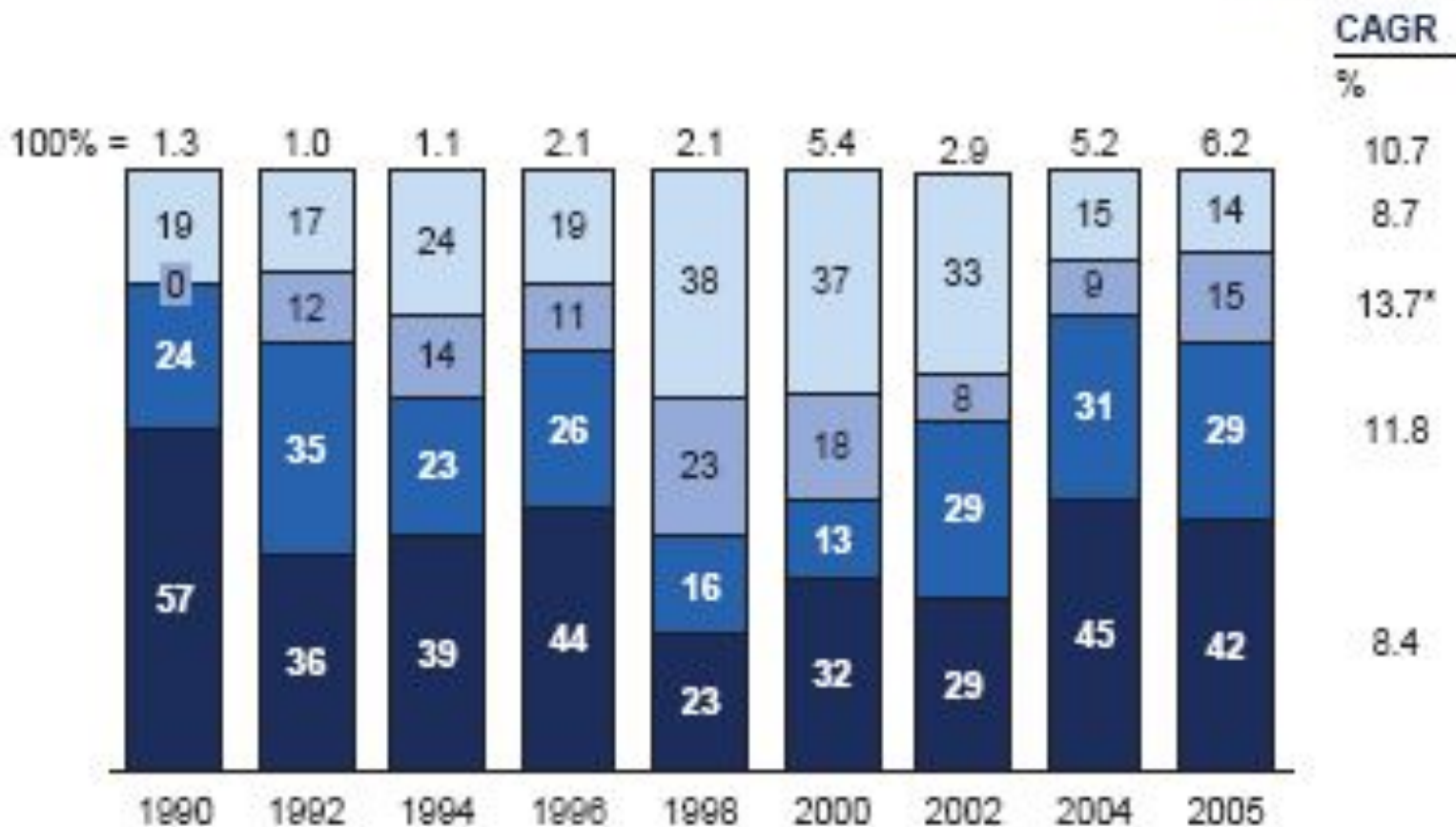
Форми міжнародного руху капіталу

Критерій	Форми	Сутність
За мотивацією та характером використання коштів	Підприємницький капітал	Прямі та портфельні інвестиції. Мета – отримання контролю за об'єктом вкладення чи підприємницького доходу
	Позиковий	Міжнародний фірмовий чи банківський кредит, облігаційна позика, безвідсотковий чи пільговий кредит, дар. Мета – отримання відсотків
	Міжнародна економічна допомога	Гранти, пряма фінансова допомога чи допомога у товарному вигляді. Мета – захист довготермінових економічних та політичних інтересів.
За напрямом	Експорт капіталу	Імпорт капіталу
За джерелами походження	Офіційний	Державний, гарантовані державою кредити, офіційна допомога розвитку, кошти міжнародних та регіональних валютно-фінансових організацій
	Приватний	Капітал національних компаній, банків, ТНК та ТНБ
За фізичною сутністю	У грошовій формі	Валюти, чеки, векселі, акції, облігації, депозитні сертифікати, дорогоцінні метали
	У товарній формі	Товари та послуги, що рухаються між країнами
За терміном	Над- та короткостроковий	Від декількох годин до 3-х місяців, від 3-х місяців до 1 року (кредити овернайт, євроноти, єврокомерційні цінні папери, фірмові комерційні (торгівельні) кредити, кредитування експорту за факторинговими операціями)
	Середньостроковий	Від 1 року до 3-5 років (банківські кредити, частково – єврокредити та єврооблігації)
	Довгостроковий	Від 3-5 років до 20-30 років (переважна більшість єврооблігацій, банківські консорційні кредити)

Глобальні фінансові потоки за типами інструментів

Global capital flows by type
%, 1990-2005

- FDI Inflows
- Equity Inflows
- Debt Inflows
- Bank Inflows

Міжнародний рух капіталу: потоки

Вхідні потоки	Вихідні потоки
Прямі іноземні інвестиції в країну	Прямі зарубіжні інвестиції країни
Придбання зарубіжними інвесторами цінних паперів національних емітентів	Придбання національними інвесторами цінних паперів іноземних емітентів
Придбання нерезидентами депозитів банків країни	Придбання резидентами депозитів іноземних банків
Кредити, видані нерезидентами національним позичальникам (банківські, комерційні, товарні)	Кредити, видані резидентами іноземним позичальникам (банківські, комерційні, товарні)
Заробітна плата робітників-резидентів, які працюють за кордоном	Заробітна плата іноземних робітників-нерезидентів
Перекази емігрантів	Перекази іммігрантів
Проценти та дивіденди за цінними паперами, що придбані резидентами	Проценти та дивіденди за цінними паперами, що придбані нерезидентами
Відсотки за кредитами, що видані резидентами	Відсотки за кредитами, що видані нерезидентами
Платежі за ліцензії, патенти, ноу-хау, реалізовані резидентами	Платежі за ліцензії, патенти, ноу-хау, реалізовані нерезидентами
Економічна допомога країні	Економічна допомога країни

Показники руху капіталу

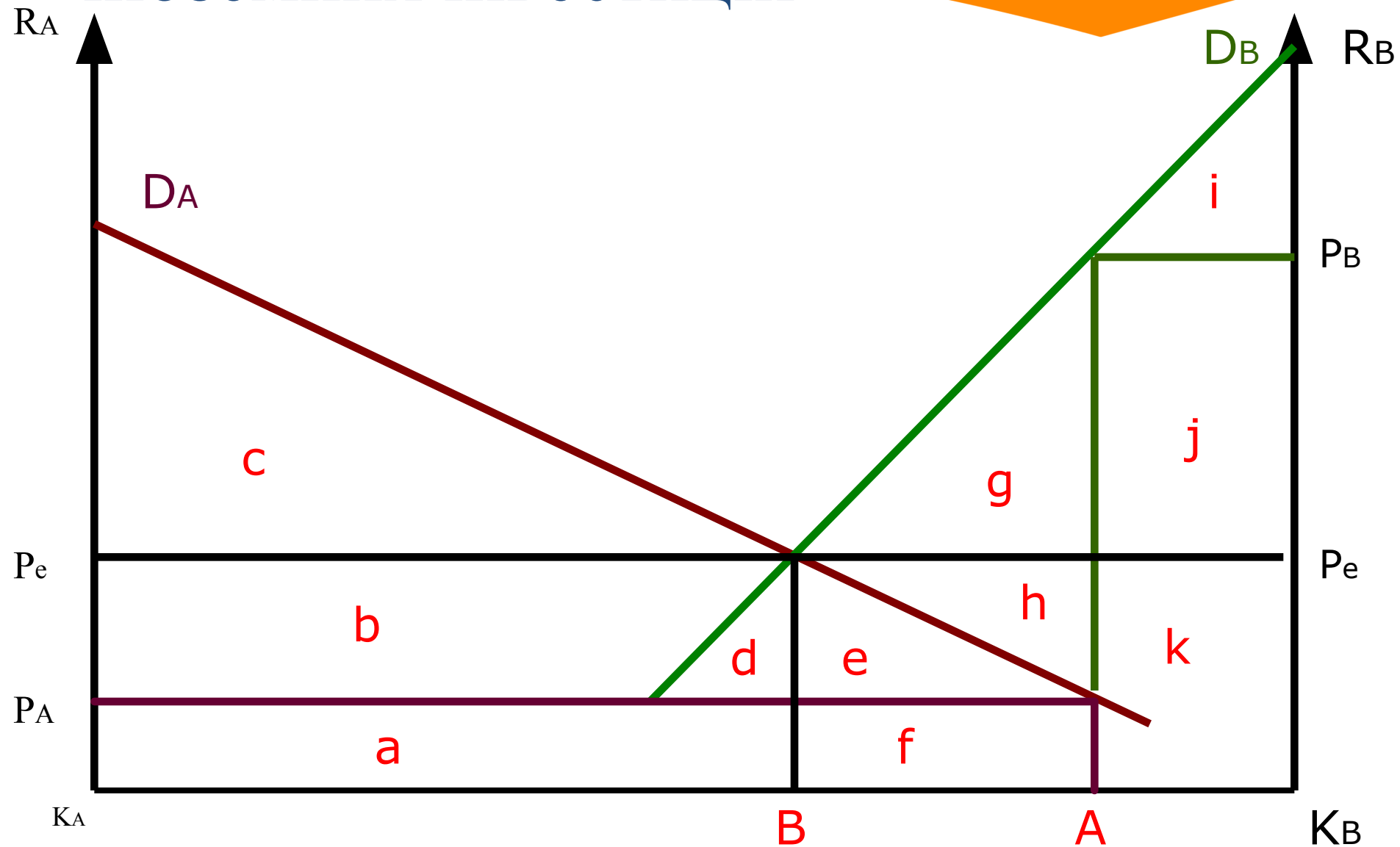
- **Абсолютні**

обсяги експорту капіталу,
обсяги імпорту капіталу,
інвестиційна позиція країни
(співвідношення активів та пасивів країни),
кількість підприємств з іноземними інвестиціями в країні,
кількість зайнятих на підприємствах з іноземними інвестиціями

- **Відносні**

коефіцієнт імпорту капіталу
(частка імпорту капіталу у ВВП країни),
коефіцієнт експорту капіталу
(частка експорту капіталу у ВВП країни),
прямі іноземні інвестиції на душу населення,
частка іноземних або спільних підприємств у національному виробництві

Економічні ефекти прямих іноземних інвестицій

2. Експорт підприємницького

ВИДИ

Підприємницький капітал — це кошти, які прямо або опосередковано вкладаються у виробництво з метою отримання прибутку. У свою чергу підприємницькі капітали поділяються на:

- прямі
- портфельні

Залежно від призначення **прямі іноземні капіталовкладення** мають таку структуру:

- а) спрямовані на створення нового підприємства;
- б) на розширення діючих;
- в) для придбання раніше створеної та діючої фірми.

Експорт підприємницького їого ВИДИ

Класифікація угод з іноземним капіталовкладенням:

I. Активні форми партнерства:

1) «самостійні»;

2) **акціонерні форми:**

- об'єднання сторонами активів (грошових та матеріальних ресурсів, досвіду управління);
- оцінка об'єднаних активів як капіталовкладень сторін;
- здійснення узгоджених завдань за допомогою спільних органів управління;
- участь сторін в прибутках та збитках залежно від вкладеного капіталу.

• **II. Пасивні форми співпраці:** неакціонерні або контрактні операції.

2. Джерела фінансування економік

- міжнародний міжфірмовий кредит між фірмами різних країн як різновид комерційного кредиту (експортні та імпорتنі кредити, товарні та фінансові);
- банківський кредит;
- кредити регіональних банків розвитку;
- кредити міжнародних валютно-фінансових організацій;
- отримання процентів по кредитах, наданих нерезидентам;
- розміщення облігацій зовнішньої державної позики;
- продаж цінних паперів національних емітентів закордонним інвесторам;
- розміщення єврооблігацій на торговельних майданчиках світу;
- отримання процентів за облігаціями та дивідендів по акціях нерезидентів;
- отримання грантів, субсидій, стипендій, науково-технічної допомоги від міжнародних фінансових організацій та країн з розвинутою економікою;

Джерела фінансування економік

- отримання платежів роялті або паушальних платежів за авторські права, ноу хау тощо;
- міждержавні (міжурядові) кредити, кредити держав — постачальників енергоносіїв, європозики;
- інвестування: пряме та портфельне;
- отримання дивідендів за закордонними інвестиціями країни;
- цільове інвестиційне кредитування;
- інвестиції, реінвестиції та прямі позики дочірнім підприємствам ТНК;
- низьковідсоткові позики, безвідсоткові займи, дари;
- перекази емігрантів в національну економіку;
- трансферти, пов'язані з виплатою заробітної плати робітників, які знаходяться за кордоном;
- фінансування заборгованості країн та приватних кредиторів з боку недержавних інституцій (Паризького та Лондонського клубів кредиторів).

Чисті потоки капіталів до країн, що розвиваються

Джерело: Global Development Finance

Table 1. Net Capital Inflows to Developing Countries

(\$ billions)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Current account balance	7.2	63.6	103.1	138.4	246.5	331.0	352.5	256.4
<i>Financed by:</i>								
Net private and official inflows	224.2	161.0	262.3	361.4	501.4	659.0	1,221.6	780.3
Net equity inflows	170.9	160.3	179.8	254.3	349.9	469.0	663.8	536.5
Net FDI inflows	164.6	151.3	154.3	215.7	281.1	363.2	528.4	593.6
Net portfolio equity inflows	6.3	9.0	25.5	38.6	68.8	105.8	135.4	-57.1
Net debt flows	53.3	0.7	82.5	107.1	151.5	190.0	557.8	243.8
Official creditors	27.3	6.2	-12.4	-26.2	-71.9	-72.9	-1.9	28.1
World Bank	7.8	0.1	-1.5	2.7	3.3	-0.2	5.3	7.6
IMF	19.5	14.2	2.4	-14.7	-40.2	-26.7	-5.1	10.8
Other official	0.0	-8.1	-13.3	-14.2	-35.0	-46.0	-2.1	9.7
Private creditors	26.0	-5.4	94.9	133.1	223.3	262.9	559.8	215.8
Net medium- and long-term debt flows	3.9	3.0	29.7	71.6	137.7	168.1	315.3	228.5
Bonds	12.2	10.6	22.6	35.8	56.8	31.6	87.2	15.0
Banks and other private	-8.3	-7.6	7.1	35.8	80.9	136.5	228.1	213.5
Net short-term debt flows	22.1	-8.4	65.2	61.5	85.6	94.8	244.5	-12.7
Change in reserves (- = increase)	-80.9	-168.7	-292.3	-398.5	-393.6	-643.5	-1,100.5	-277.1
<i>Memorandum items</i>								
Official grants excluding tech cooperation	29.1	33.9	45.8	53.6	56.8	106.9	76.0	86.2
Workers remittances	93.9	114.2	141.8	161.8	193.0	229.0	281.8	326.7

Sources: World Bank Debtor Reporting System (DRS), International Monetary Fund (IMF), Bank for International Settlements (BIS), and Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Development Assistance Committee (DAC).

4. Світовий фінансовий ринок

- *система відносин попиту і пропозиції щодо фінансового капіталу, що функціонує у міжнародній сфері в якості покупних і платіжних засобів, кредитів, інвестиційних ресурсів;*
- *сукупність економічних відносин між суб'єктами світового господарства з приводу надання фінансових послуг;*

Світовий фінансовий ринок

Є сферою прояву економічних відносин при розподілі доходів та нерухомості та її реалізації шляхом обміну грошей на фінансові активи (грошові зобов'язання та інвестиційні цінності).

До фінансових активів відносять: золото, монетарне золото (золото у формі монет, злитків або брусків не менше ніж 995 проби) і спеціальні права запозичення, готівкові гроші і депозити, цінні папери, позики, зобов'язання та борги, страхові технічні резерви, інші рахунки до запитання або до сплати, дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння, об'єкти нерухомості.

Інвестиційні цінності – це інструменти утворення фінансових ресурсів (цінні папери, валютні цінності, дорогоцінні метали, нерухомість та ін.);

Є сферою прояву економічних відносин між продавцями та покупцями фінансових активів.

Світовий фінансовий ринок

- це сукупність ринків, які діють поза межами національних кордонів, залучаючи інвестиційні кошти за якомога нижчими процентами і надаючи позики з мінімально установленим ризиком; тут відбувається задоволення потреб у короткостроковому капіталі на потреби експортно-імпортних операцій, виплат податків, поповнення обігових коштів, а також довгостроковому, який потрібен для реалізації масштабних проектів.

Міжнародні фінансові ринки

це частина ринку позикових капіталів, де переважно здійснюється емісія, купівля-продаж цінних паперів, в т.ч. у євровалютах.

Світові фінансові активи, трлн.дол.США

2009 – 202 трлн.дол.США, 2010 – 212 трлн.дол.США

	1980	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Акції	3	9	32	28	24	32	38	43	53	65	34
Приватні боргові цінні папери	2	10	22	23	26	30	34	36	43	51	51
Державні боргові цінні папери	2	8	14	14	17	20	24	24	26	28	32
Банківські депозити	5	16	25	26	29	24	38	39	45	53	61
Всього	12	43	94	92	96	117	134	142	167	196	178
Фінансовий сектор, % від ВВП	227	246	303	297	282	298	305	320	334	343	278

Table 3. Selected Indicators on the Size of the Capital Markets, 2008*(In billions of U.S. dollars unless noted otherwise)*

	GDP	Total Reserves	Stock Market Capitalization	Debt Securities			Bank Assets	Bonds, Equities, and Bank Assets ²	Bonds, Equities, and Bank Assets ²
		Minus Gold ¹		Public	Private	Total		(In percent of GDP)	
World	60,917.5	6,787.8	33,513.1	31,665.9	51,863.7	83,529.6	97,381.4	214,424.0	352.0
European Union	17,037.4	278.4	7,262.8	8,845.3	20,291.7	29,137.0	46,802.4	83,202.1	488.3
Euro area	13,538.4	167.7	4,984.7	7,781.1	16,012.2	23,793.3	32,510.8	61,288.8	452.7
North America	15,941.0	110.4	12,771.1	8,642.9	23,521.3	32,164.2	16,528.7	61,464.0	385.6
Canada	1,499.6	43.8	1,033.4	750.9	755.7	1,506.6	2,532.2	5,072.2	338.2
United States	14,441.4	66.6	11,737.6	7,892.1	22,765.6	30,657.7	13,996.5	56,391.8	390.5
Japan	4,910.7	1,009.4	3,209.0	9,116.3	2,362.1	11,478.4	10,027.0	24,714.4	503.3
<i>Memorandum items:</i>									
EU countries									
Austria	414.8	8.9	76.3	216.4	480.1	696.5	719.5	1,492.4	359.8
Belgium	506.2	9.3	167.4	501.0	612.2	1,113.2	1,908.8	3,189.5	630.1
Denmark	340.0	40.5	140.0	100.4	631.4	731.8	1,333.5	2,205.3	648.6
Finland	271.9	7.0	157.5	119.0	123.5	242.5	410.5	810.5	298.1
France	2,867.0	33.6	1,490.6	1,481.6	3,052.8	4,534.3	10,469.0	16,494.0	575.3
Germany	3,673.1	43.1	1,110.6	1,646.7	3,842.9	5,489.6	6,540.9	13,141.0	357.8
Greece	357.5	0.3	90.9	478.6	162.2	640.9	556.3	1,288.1	360.3
Ireland	267.6	0.9	49.5	106.5	488.8	595.3	1,360.0	2,004.8	749.3
Italy	2,313.9	37.1	522.1	1,998.7	2,495.2	4,493.9	3,295.3	8,311.3	359.2
Luxembourg	55.0	0.3	66.6	0.0	107.1	107.1	776.4	950.1	1,728.3
Netherlands	877.0	11.5	206.6	402.8	1,655.1	2,057.9	3,044.0	5,308.5	605.3
Portugal	244.6	1.3	74.8	188.9	292.7	481.6	277.2	833.5	340.7
Spain	1,602.0	12.4	948.4	634.0	2,692.4	3,326.4	2,954.5	7,229.2	451.3
Sweden	479.0	25.9	270.0	128.6	512.8	641.4	616.5	1,527.9	319.0
United Kingdom	2,680.0	44.3	1,868.2	835.1	3,135.2	3,970.3	12,341.6	18,180.1	678.4
Emerging market countries ⁴	20,605.9	4,286.8	8,558.9	4,712.2	3,103.2	7,815.4	18,020.0	34,394.2	166.9
Of which:									
Asia	8,902.0	2,356.3	5,326.7	2,735.7	2,097.2	4,832.9	11,708.4	21,868.0	245.7
Latin America	4,209.0	497.2	1,456.6	1,153.8	654.3	1,808.1	2,189.8	5,454.4	129.6
Middle East	2,087.0	320.8	689.6	44.8	76.3	121.1	1,363.6	2,174.2	104.2
Africa	1,282.4	332.9	444.5	72.7	82.3	155.0	693.1	1,292.6	100.8
Europe	4,125.5	779.6	641.6	705.1	193.2	898.3	2,065.2	3,605.1	87.4

Sources: World Federation of Exchanges; Bank for International Settlements; IMF, International Financial Statistics (IFS) and World Economic Outlook databases as of September 23, 2009; ©2009 Bureau van Dijk Electronic Publishing-Bankscope; and Standard & Poor's Emerging Markets Database.

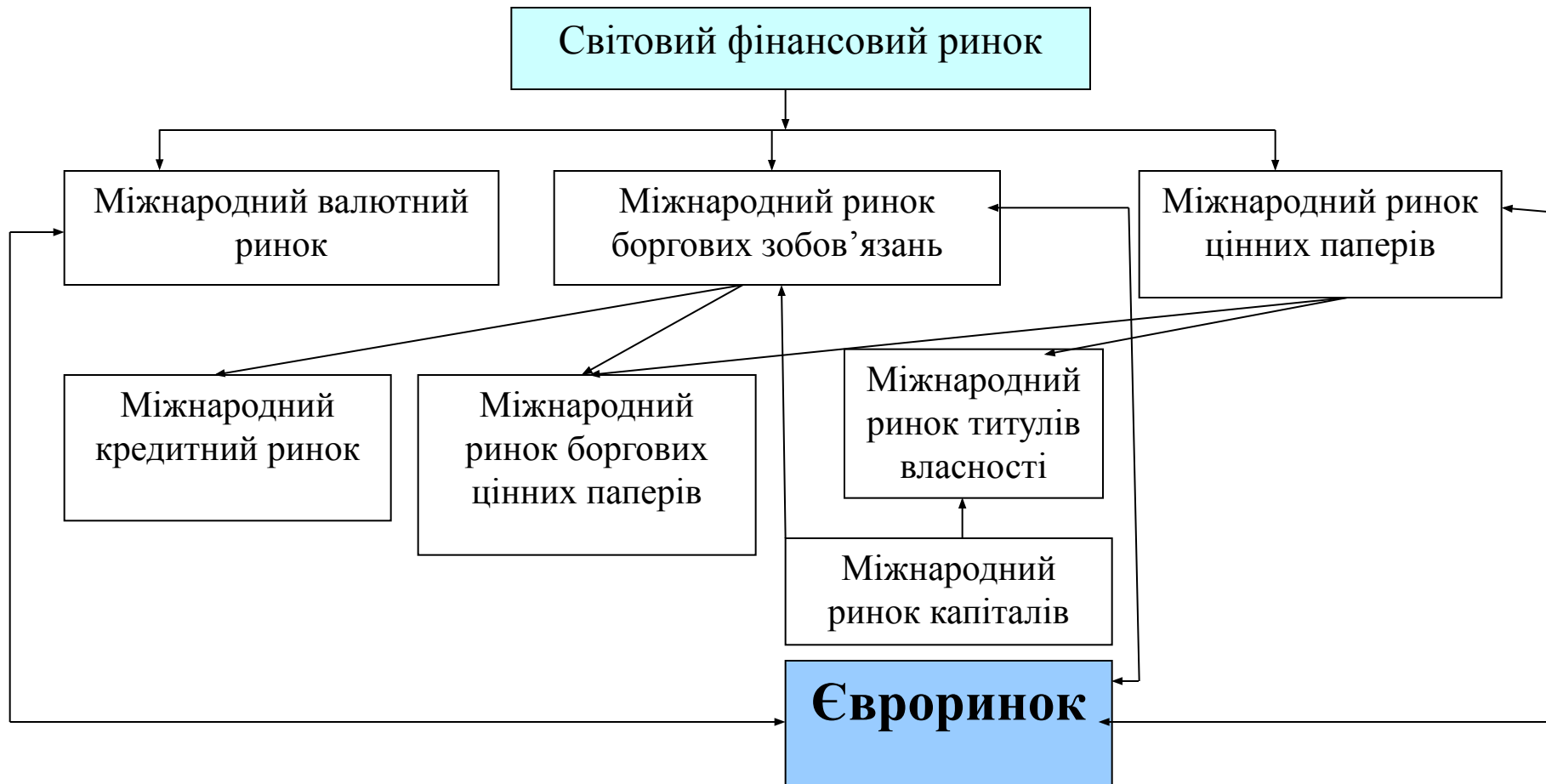
¹Data are from IFS.

²Total assets of commercial banks, including subsidiaries.

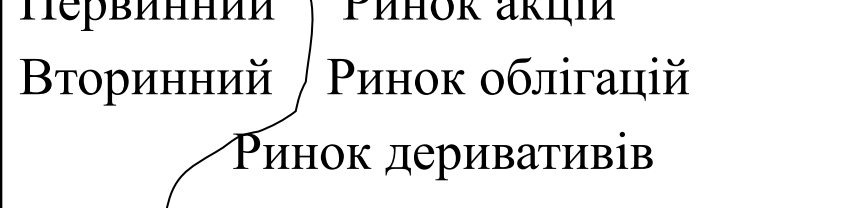
³Sum of the stock market capitalization, debt securities, and bank assets.

⁴This aggregate comprises the group of Other Emerging Market and Developing Countries defined in the World Economic Outlook, together with Hong Kong SAR, Israel, Korea, Singapore, and Taiwan Province of China.

Структура світового фінансового ринку

Функціональна структура СФР

Світовий грошовий ринок	Світовий ринок капіталів
<i>Обліковий ринок</i>, на якому основними інструментами є казначейські й комерційні векселі та інші види короткострокових зобов'язань;	<i>Кредитний ринок</i> (ринок середньо- та довгострокових кредитів);
<i>Міжбанківський ринок</i>, на якому залучаються тимчасово вільні грошові ресурси кредитних закладів і можуть розміщуватися у формі міжбанківських депозитів на короткі строки (1,3,6 місяців, до 1-2 років);	<i>Ринок цінних паперів (фондовий)</i> <pre>graph TD; A[Ринок цінних паперів (фондовий)] --> B[Первинний Ринок акцій]; A --> C[Вторинний Ринок облігацій]; B --- D[Ринок деривативів]; C --- D;</pre>
<i>Валютний ринок</i>;	Ринок акцій Ринок облігацій Ринок деривативів

Євроринки

Грошовий сегмент (ринок євровалют)	Обсяг депозитів у євродоларах складає зараз понад 10 трлн. дол.США Запозичення на термін від 1 до 3 місяців
Кредитний сегмент (єврокредитів)	Середньострокові запозичення під плаваючу ставку % (roll-over, LIBOR) Національні кредити з 1950 до 1995 р. – 1 трлн.дол., єврокредити у 1995 р. – 20 трлн. дол.США
Фондовий сегмент	Єврооблігації Євроакції Євроноти Єврокомерційні цінні папери Євровекселі

За інституційною ознакою

- ринок продавців фінансових ресурсів - населення планети, приватні фірми, страхові компанії, пенсійні фонди, національні і міжнародні організації;
- ринок посередників – транснаціональні банки, інвестиційні компанії, фінансові компанії, фондові біржі, центральні і комерційні банки країн, міжнародні та національні фінансово-кредитні установи;
- ринок споживачів фінансових ресурсів – транснаціональні корпорації, уряди країн, приватні фірми, міжнародні та регіональні організації.

Професійні суб'єкти СФР

- 1) Міжнародні організації;
- 2) Трастові компанії (акціонерний капітал трастових компаній; гарантійні фонди, якими управляють за дорученням; спадкові фонди);
- 3) Страхові компанії;
- 4) Національні банки;
- 5) Пенсійні фонди;
- 6) Інвестиційні фонди (відкриті, інтервальні, закриті; 1924 р. - США);
- 7) Взаємні (взаємного інвестування) фонди;
- 8) Комерційні банки;
- 9) Інвестиційні банки;
- 10) Інвестиційно-дилерські контори.

Валютна структура СФР:

1. Національний ринок валюти;
2. Міжнародний ринок валюти (ВКВ, євро);
3. Євроринок валюти (євродолар, єврокрона, євроєна).

Тип, сектор та валюта	грудень 2011		березень 2011		червень 2011	
	Інструменти міжнародного грошового ринку*	Міжнародні облігації та ноти**	Інструменти міжнародного грошового ринку*	Міжнародні облігації та ноти**	Інструменти міжнародного грошового ринку*	Міжнародні облігації та ноти**
За валютами						
Всього	915,8	26771,8	982,2	28062,8	958,7	28675,4
Долар США	340,6	10501,2	361,9	10755,7	335,1	10943,4
Євро	378,1	11795,0	402,0	12718,8	383,0	13015,5
Єна	21,4	760,3	18,3	740,2	20,3	752,1
Фунт стерлінгів	125,6	2091,1	145,9	2131,3	156,9	2152,0
Франк Швейцарії	15,0	401,2	13,7	415,8	18,0	453,2
Долар Канади	1,8	352,3	1,9	355,0	2,5	380,8
Інші валюти	33,2	870,8	36,4	923,9	43,1	978,3
За емітентами						
Фінансові інституції	847,3	19752,9	899,9	20813,1	872,1	21101,1
Держави	32,8	2384,0	34,9	2563,9	27,3	2659,9
Міжнародні організації	11,0	881,6	19,2	957,8	15,9	1120,5
Корпорації	24,8	3529,8	28,1	3727,9	43,4	3908,0

* Включають комерційні папери, короткострокові казначейські векселі та інші короткострокові інструменти займу

** Включають іноземні цінні папери та єврооблігації, інші інструменти євrorинку, середньострокові ноти

Географічна структура СФР

	<i>Північна та Південна Америка</i>	<i>Азійсько- Тихоокеансь- кий регіон</i>	<i>Європа, Африка, Близький та Середній Схід</i>
Глобальні фінансові центри	Чікаго Нью-Йорк Торонто	Гонконг Сінгапур Токіо Пекін	Франкфурт Лондон Цюрих Амстердам Дублін Париж Люксембург Дубаї Москва острів Джерсі
Транснаціональні фінансові центри	Бостон Ванкувер Вашингтон Монреаль Кайманові острови Британські Віргінські острови	Куала Лумпур Сеул Шанхай Сідней Шеньчжень Бангкок Мумбаї Гамільтон	Едінбург Мюнхен Брюссель Копенгаген Глазго Стамбул Мадрид Гібралтар Катар острів Мен острів Гернсі Афіни Бахрейн
Місцеві фінансові центри	Мехіко Сан Франсіско Сан Паулу Буенос Айрес Ріо де Жанейро Багамські острови	Мельбурн Осака Маніла Тайвань Веллінгтон Джакарта	Йоханнесбург Гельсінкі Ліссабон Мілан Осло Стокгольм Відень Варшава Мальта острів Маврій Монако Рим Будапешт Прага Рейкьявік Ер-Рійяд Таллінн Петербург

Відмінності СФР від національних ФР

- Величезні масштаби (щоденні операції на світових ринках у 50 разів перебільшують операції на національних ринках);
- Відсутність географічних кордонів;
- Цілодобове проведення операцій;
- Використання валют провідних країн, євро та СПЗ;
- Учасниками є переважно першокласні банки, корпорації, фінансово-кредитні інститути з високим рейтингом;
- Доступ на ці ринки відкритий у першу чергу першокласним позичальникам чи під солідні гарантії;
- Диверсифікація сегментів ринку та інструментів операцій (на ринках обертається понад 2000 різних інструментів та їх комбінацій);
- Існування специфічних процентних ставок (LIBOR, ціноутворення на кредити МВФ: базова ставка СПЗ + додаткові процентні пункти за розмір використаної квоти);
- Стандартизація операцій та високий ступінь їх технологізації, переважно документарний характер операцій.

Сегменти світового фінансового ринку

1. Міжнародний валютний ринок
2. Міжнародний ринок банківських кредитів
3. Міжнародний ринок цінних паперів (фондовий ринок), який у свою чергу поділяється на:
 - міжнародний ринок боргових цінних паперів
 - міжнародний ринок титулів власності (ринок акцій і депозитарних розписок)
4. Міжнародний ринок похідних фінансових інструментів (деривативів)
5. Євроринок
6. Страховий ринок
7. Міжнародний ринок дорогоцінних металів і золота

Функції світового фінансового ринку

- 1) забезпечення міжнародної ліквідності;
- 2) мобілізація заощаджень приватних осіб у позиковий та інвестиційний капітал;
- 3) перерозподіл на взаємовигідних умовах грошових коштів підприємств із метою їх ефективнішого використання;
- 4) фінансове обслуговування учасників економічного кругообігу та фінансове забезпечення процесів інвестування у виробництво;
- 5) вплив на грошовий обіг та прискорення обороту капіталу;
- 6) формування ринкових цін на окремі види фінансових активів;

Функції світового фінансового ринку

- 7) страхова діяльність та формування умов для мінімізації фінансових та комерційних ризиків;
- 8) операції, пов'язані з експортом-імпортом фінансових активів; інші фінансові операції, пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю;
- 9) кредитування уряду, місцевих органів самоврядування шляхом розміщення урядових та муніципальних цінних паперів;
- 10) розподіл державних кредитних ресурсів і розміщення їх серед учасників економічного кругообігу

Тенденції розвитку світового фінансового ринку

- **Поступова зміна валютної структури** світових фінансових ринків внаслідок створення і поступового розширення валютних блоків навколо провідних країн світу (євро – 27 країн Євросоюзу, ряд країн Африки; долар – використання США, Канадою, рядом країн Латинської Америки – Еквадором, Панамою; в Азії – можливе об'єднання навколо єни, женьмінбї чи створення "азійського євро", з 2009 р. в Східноазійській зоні вільної торгівлі (АСЕАН, КНР, Японія, Республіка Корея, Індія, Австралія, Нова Зеландія) функціонує в якості індикатора АСУ (Азійська розрахункова одиниця); диверсифікація валютних резервів та зміна режимів прив'язки національних валют (Російська Федерація – бівалютна корзина на основі євро та долара США, юань (женьмінбї) КНР – вартість з 21.07.2010 р. визначається на базі 4 валют);
- **Зміна структури фінансових інструментів на користь інструментів реального сектору** – корпоративних цінних паперів та їх похідних (протягом 1990-2005 рр. щоденний обсяг операцій на валютних ринках зріс у 2,3 рази, з 880 млрд. дол. США до 2000 млрд. дол. США, а ринок облігацій – у 5 разів, зі 195 до 990 млрд. дол. США);
- - **Зростання ролі фондових ринків** – за деякими підрахунками, лише 25% коштів залучалися бізнесом та урядами за рахунок банківських кредитів, решта – через ринки цінних паперів (сек'юритизація кредитів);

Тенденції розвитку світового фінансового ринку

- **Зростання взаємозв'язку між реальним та фінансовим секторами економіки** через широке користування світовими фінансовими активами з метою отримання коштів для фінансування реального сектору ТНК, урядами країн, міжнародними фінансовими організаціями (МВФ для фінансування своєї діяльності, наприклад, не обмежується виключно внесками країн, а й залучає позики у рамках Генеральних та Нових угод про позики – у Японії 100 млрд. дол. США, у країн ЄС 100 млрд. дол. США, у Норвегії 4,7 млрд. дол. США, у Канади 10 млрд. дол. США, продає короткострокові ноти, які купують уряди Російської Федерації, КНР та Бразилії, планує вийти на ринок золота і продати його на суму понад 6 млрд. дол. США, сукупно збільшивши свій капітал на 500 млрд. дол. США; МБРР для фінансування своїх програм продає облігації на світових фінансових ринках, в тому числі єврооблігації);
- **Зростання масштабів використання інтернет-технологій у роботі фінансових ринків** (електронні біржі – найбільшою в світі є NASDAQ, однією з найбільших є біржа в Шанхаї);
- **Зміна напрямів регулювання ринку міжнародними фінансовими організаціями**, які роблять більший акцент на підвищенні відповідальності країн за стабільність національних ринків, а не виконують роль гарантів;
- **Різке зростання частки спекулятивних операцій на ринках**, нині вони становлять майже 95% всіх операцій, а за деякими оцінками, до реального сектору потрапляє не більше 10% засобів, що обертаються на світових фінансових ринках;

Тенденції розвитку світового фінансового ринку

- **Значне зростання обсягів торгів на ринку вторинних фінансових інструментів** (ф'ючерсів, опціонів, варрантів, свопів, їх комбінацій), які часто не мають під собою ніякого забезпечення і використовуються виключно як інструмент спекуляції (в 2004-2005 рр. зобов'язання на цьому ринку нараховували уже 200 трлн. дол. США, в грудні 2008 р. - 591 трлн. дол. США (в цифрі слід зважати на принцип подвійного запису, властивий цим обмінним операціям), а ринкова капіталізація цього сегменту у 2008 р. в порівнянні з 2007 р. стрімко зросла з 20,4 трлн. дол. США до рівня 33,9 трлн. дол. США);
- **Переорієнтація інвесторів на ринки країн, що розвиваються, та на ринки країн з перехідною економікою**, про що свідчить динаміка прямих іноземних інвестицій останніх двох років (52% всіх річних прямих іноземних інвестицій) та вихід на провідні позиції з первинного розміщення акцій та їх додаткових емісій бірж переважно Азійсько-Тихоокеанського регіону (Шанхаю, Шеньчженю та Сінгапуру), зумовивши перше з 2007 р. зростання транскордонних потоків капіталу: у 2007 р. – 10,9 трлн. дол. США (15% світового ВВП), у 2008 р. – 1,9 трлн. дол. США, у 2009 – 1,6 трлн. дол. США, у 2010 р. – 4,4 трлн. дол. США (8% світового ВВП);
- **Зростання концентрації на ринку фінансових послуг, про що свідчать обсяги злиття та поглинання** (у 2008 р. злиття і поглинання у фінансовому секторі склали майже 50% їх загального обсягу);
- **Зростання ролі великих ТНБ**, які можуть виступати одноосібно або в складі консорціумів андеррайтерами (гарантами) випусків цінних паперів євроринку, і мережі яких об'єднують світові фінансові центри;

Тенденції розвитку світового фінансового ринку

- **Диверсифікація діяльності у світових фінансових центрах, зростання світових фінансових центрів у Південно-Східній Азії, країнах Близького Сходу та Перській затоки** (протягом 2000-2009 рр. ринки дольових та боргових інструментів країн Південно-Східної Азії зростали в середньому на 18,3% на рік, тоді як ринки розвинених країн – лише на 5%, але загальний рівень капіталізації фінансових ринків країн з ринком, що розвивається, залишався меншим – 197% ВВП проти 427% ВВП у розвинених країн);
- **Зростання ролі державних фінансів у світових фінансових потоках** (у 2010 р. понад 10% всіх прямих іноземних інвестицій в світі складали інвестиції компаній, що мали значну частку державної власності);
- **Збільшення частоти та глибини фінансових криз**, причиною чого є глибока розбалансованість та фактична некерованість світових потоків капіталів, а наслідком – втрата доходів населенням, скорочення заробітної плати, спад виробництва у реальному секторі економіки

Чинники глобалізації світових фінансових ринків

Глобалізація фінансових ринків відбувається під впливом таких чинників:

- 1) інтенсивного впровадження електронних технологій, комунікаційних засобів та інформатизації;
- 2) розширення кількості й обсягів пропонованих цінних паперів;
- 3) посилення ролі фінансових ринків як основного механізму перерозподілу фінансових ресурсів як у національному, так і в глобальному масштабі;
- 4) впливу приватизаційних процесів на потенційну пропозицію цінних паперів

Додаток на користь студента Єврооблігації

Єврооблігації – довгострокові боргові цінні папери, які розміщуються одночасно на ринках декількох країн і номіновані у валюті, яка є для інвесторів іноземною. Наприклад, позика компанії ФРГ в доларах США, отримана через розміщення облігацій у Франції, Великій Британії і Швейцарії.

Вони надають право вибору валюти вираження, іноді єврооблігації випускаються в декількох валютах, що дозволяє кредиторів вимагати виплати в одній з них і знижує валютні ризики.

Забезпечують через це більшу мобільність капіталу і збільшують коло інвесторів і позичальників.

Доходи, отримані за єврооблігаціями, не обкладаються податками і менш привабливі для пенсійних фондів та страхових компаній

Єврооблігації випускаються на тривалі строки: від 4-7 до 15 років, 30 та 40 років.

Розмір єврооблігаційної позики становить 20 та 30 млн. дол., а іноді – до 300-500 млн. дол.

Єврооблігації

- Емітенти: 56% - корпорації, 25% - банки, 7% - суверенні позичальники, 7% - наднаціональні інститути, 5% - решта.
- Обсяг ринку становив на початку 2000-х рр. понад 570 млрд.дол.США
- Валютна структура: 37% - долар США, 35% - євро, 11% - фунт стерлінгів, 13% - єна.
- За термінами: біля 17% - від 1 до 3 років, біля 50% - від 4 до 9 років, біля 30% - від 10 до 29 років, біля 2,5% - понад 30 років, біля 2% - безстрокові.
- Андеррайтерами є міжнародні синдикати банків з різних країн світу.
- Ринок не має конкретного місцезнаходження, основні торгівельні площадки – Лондон та Люксембург.

Види єврооблігаційних

ПОЗИК

- Єврооблігації бувають** різних типів: звичайні (прямі), з плаваючою процентною ставкою, з нульовим відсотком (купоном), з індексованим відсотком, конвертовані, облігації з опціоном (варантом). Зараз 60% всіх єврооблігацій є звичайними, тобто простими облігаціями, власники яких отримують фіксований відсоток у вигляді річних купонів.
- ▣ *Облігації з плаваючою процентною ставкою* – ставка за облігаціями змінюється залежно від зміни відсотка на ринку.
 - ▣ *Облігації з індексованим відсотком* – ставка прив'язується не до позичкового процента, а до індексу цін на відповідні товари.
 - ▣ *Облігації з нульовим відсотком* – доход за облігацією отримується не щорічно, а лише один раз, при викупі облігацій.
 - ▣ *Конвертовані облігації (облігації з варантом)* – вид облігацій, які за певних умов можна обміняти на акції компанії-боржника за попередньо встановленим курсом.
 - ▣ *Глобальні облігації* – випуск передбачається на всіх ринках світу (МБРР, єна, 1992 р.)

Іноземні облігації

Іноземні облігації – цінні папери, які випускаються нерезидентом на національному ринку облігацій і виражені в національній валюті цього ринку.

Андеррайтером (гарантом) таких облігацій є місцевий банк чи банківський синдикат.

Відсоткові ставки по них визначаються ставками місцевих ринків.

Величина облігаційної позики може бути значною, а термін сягати 20-30 років.

Основні інвестори – ощадні банки, страхові компанії, пенсійні фонди.

Доступ до ринків іноземних облігацій обмежений через високі вимоги до надійності емітентів, тому його учасники – міжнародні інвестори з високим кредитним рейтингом, а одержаний капітал часто обмежується у використанні за допомогою валютних обмежень.

Наприклад, облігації іноземців, які обертаються в США, називаються "янкі бондз", в Японії – "самурай бондз", "шибосай бондз", "шагун-бондз", у Великій Британії – "бульдог-бондз", в Швейцарії – "шоколад-бондз", в Австралії – "кенгуру-бондз", в Іспанії – "матадор-бондз", в Нідерландах – "Рембрандт-бондз".

Обсяги міжнародного ринку облігацій, трлн. дол.

США, за Ю.Г.Козаком (Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси. – Київ: ЦУА, 2007).

Види облігацій	1993	1999	2004	2010 (прогноз)
Корпоративні	11,7	20,5	31,5	60,8
Державні	10,5	14,5	21,2	32,4
Усього	22,2	35,0	52,7	93,2

80% ринку облігацій припадає на США, країни Єврозони, Японію, Велику Британію

Акції

Акції – інтернаціональні розміщення свідоцтв про власність, цінні папери без терміну обертання, що свідчать про внесення власником певного паю (частки) до акціонерного капіталу компанії і дають йому право на участь у розподілі прибутків у формі дивідендів чи майна при ліквідації фірми.

Поділяються на звичайні (прості) та привілейовані (як правило, не більше 10% акціонерного капіталу компанії), які дають право отримання фіксованого доходу поза залежністю від отримуваного доходу компанії, але не дають права голосу та участі в управлінні компанією.

Ринок акцій (продовження)

- Іноземні акції – випущені емітентом-нерезидентом на ринку іншої країни в її валюті
- Євроакції – випускаються на кількох національних ринках міжнародним фінансовим синдикатом, номінуються у євровалютах, доходи по них не оподатковуються (займають від 4 до 7% на євrorинках цінних паперів)
- Важливий показник розвитку ринку цінних паперів – капіталізація (ціна простих акцій на їх кількість, або ринкова вартість компаній) до ВВП.

Деякі показники розвитку ринку акцій, 2007 р.

Країна	Капіталізація ринку, трлн.дол. США, 2007 р.	Капіталізація ринку, трлн.дол. США, 2006 р.
США	19,95	19,43
ЄС	15,63*	-
Японія	4,453	4,725
Велика Британія	3,859	3,794
Росія	1,503 (397,2*)	1,057
Україна	111,8 (24,36*)	42,87
КНР	6,226 (2,426*)	2,794
Світ, 2007 р.	64,99	53,55 (33,1**)

* За даними на кінець 2008 р. ** дані 2004 р.

Ринок деривативів

ринок інструментів торгівлі фінансовими ризиками, ціни яких прив'язані до іншого фінансового чи реального активу (ціни товарів, ціни акцій, курси валюти, процентної ставки)

Ринок деривативів - інструменти

- ▣ **Форвардний контракт** – це контракт між двома сторонами про майбутню поставку предмета договору. Форвардний контракт – це тверда угода, тобто угода, обов'язкова до виконання. Предметом угоди можуть бути різні активи, наприклад акції, облігації, валюта та ін.
- ▣ **Ф'ючерсний контракт** – це контракт, який укладається на біржі між двома сторонами про майбутню поставку предмета договору. Основна його характеристика – ціна самого контракту, а не його обсяг. Укладаються з метою хеджування, гри на курсовій різниці активу.
- ▣ **Своп** – це угода між двома контрагентами про обмін у майбутньому платежами відповідно до визначених у контракті умов.
- ▣ **Опціон** – це угода між двома сторонами про передання права (для покупця) та зобов'язання (для продавця) купити або продати відповідний актив за відповідною (фіксованою) ціною у заздалегідь узгоджену дату або протягом узгодженого строку. Дає право вибору виконання угоди (Call – купівля активу, put – продажу активу).
- ▣ **Варант** – це опціон на придбання певної кількості акцій або облігацій за ціною виконання в будь-який момент часу до закінчення строку дії варанту.

Динаміка обсягів глобального ринку деривативів за інструментами та регіонами у 1995-2008 рр. Джерело: Bank of International Settlement

Показник	1995		2000		2006		2008	
	млрд. дол. США	млн. конт- рактів	млрд. дол. США	млн. конт- рактів	млрд. дол. США	млн. конт- рактів	млрд. дол. США	млн. конт- рактів
Процентні ф'ючерси	5876,2	561,0	7907,8	781,2	24476,2	2621,2	18732,3	2582,9
Процентні опціони	2741,8	225,5	4734,2	107,7	38116,5	566,7	33978,8	617,7
Валютні ф'ючерси	33,8	99,6	74,4	43,5	161,4	231,1	95,2	433,8
Валютні опціони	120,4	23,3	21,4	7,0	78,6	24,3	124,8	59,8
Ф'ючерси на індекси фондового ринку	172,2	114,8	377,5	225,2	1045,3	1233,6	656,0	2467,9
Опціони на індекси фондового ринку	337,7	187,3	1148,4	481,5	6565,3	3177,5	4272,8	4174,1
Всього, у тому числі	9282,0	1211,5	14263,8	1646,0	70443,4	7854,4	57859,9	10336,2
Північна Америка	4852,3	455,0	8168,0	461,3	42551,4	2541,8	29814,7	3079,6
Європа	2241,2	354,8	4197,9	718,6	23216,8	1947,3	24622,5	2939,5
Азія	1990,1	126,4	1611,8	331,3	4049,6	2957,1	2685,9	3753,6
Інші регіони	198,4	275,5	286,2	134,9	625,6	408,2	736,8	563,5

5. Світові фінансові центри

Світові фінансові центри – специфічний вид офшору, місце зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових інституцій, які здійснюють міжнародні валютні кредитні, фінансові операції, реалізують угоди з цінними паперами та золотом.

Функції:

- Обслуговування товарних та фінансових потоків між учасниками МЕД;
- Перерозподіл капіталу між країнами та фірмами за рахунок включення капіталів країн "третього світу";
- Управління міжнародною заборгованістю та її реструктуризація;
- Забезпечення хеджування ризиків;
- Сигналізування щодо ринкової кон'юнктури цін на фінансові активи та формування ціни на них.

Стадії: місцевий фінансовий ринок – регіональний ФЦ – міжнародний ФЦ

Умови функціонування

- широкий спектр інструментів фінансового ринку, який забезпечує інвесторам та реципієнтам капіталу різноманітність варіантів з точки зору витрат, ризиків, прибутку, термінів, ліквідності та контролю;
- Існування широкого кола інвесторів для здійснення операцій як у внутрішньому, так і в іноземному секторах;
- Наявність розвиненої кредитної системи;
- Наявність ефективної сучасної технологічної фондової біржі;
- Низький рівень податків;
- Валютне законодавство, що дозволяє доступ іноземним позичальникам на національний ринок та іноземних ЦП до котирування;
- Розвинена правнича система та судова система;
- Зручне географічне положення;
- Місце країни розташування в світовій економіці;
- Стабільна валюта країни розташування;
- Наявність сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- Наявність кваліфікованих кадрів, які можуть працювати у фінансових інститутах, інфраструктурних та консультаційних організаціях, регулюючих органах.

Основні фінансові центри

Global Financial Centers Index від Z\Yen Group Limited

Центр, місце у рейтингу*	Характеристики діяльності
1. Лондон	Спеціалізація: євровалютні операції, ф'ючерсні операції, фондові інструменти, ринок золота (спот) 1-е місце за кількістю іноземних банків Частка місцевих бірж в обігу на вторинному ринку облігацій - 70%, ринку деривативів - біля 40-50%, 32% валютного ринку, 50% ринку іноземних акцій, 20% міжнародного кредитування, 90% ринку торгівлі металами. 80% європейських хедж-фондів, доходність 16% річних Вартість корпоративних цінних паперів в управлінні - 2,5 трлн.дол.США Наявність Сіті – найстарішого ділового центру, та вигідне географічне положення Проблеми: більш високі витрати, висока ставка податку на прибуток
2. Нью-Йорк	Спеціалізація: ринок акцій, операції з іноземними ЦП, злиття і поглинання Темп приросту валютного ринку- 8%, доходність хедж-фондів - 8%, вартість ЦП в управлінні - 2,4 трлн.дол.США Капіталізація ринку акцій NYSE – 9 трлн.дол.США Проблеми: імовірність судових переслідувань, закон Сарбейнса-Окслі
3. Гонконг	Спеціалізація: синдиковане кредитування, операції з фондовими цінностями 5-е місце за кількістю іноземних банків 6-е за валютними операціями Англо-саксонське фінансове законодавство, пільгові митні режими, низький рівень податків та регулювання

Основні фінансові центри

Центр, місце у рейтингу*	Характеристика
4. Сінгапур	Спеціалізація: ринок фондових цінностей, операції, валютні операції Розвинена банківська система Проблеми: низька конкурентоспроможність В результаті поглинання Австралійської фондової біржі у 2011 р. став першим торговельним майданчиком в Азійському регіоні
5. Шанхай	Спеціалізація: операції з акціями, облігаціями та IPO 894 компанії, 596 з них – промислові В 2010 р. за обсягами електронних торгів – 3 в світі: 4,4 трлн.дол.США Капіталізація ринку акцій – 2,7 трлн.дол.США
6.Токіо	Спеціалізація: банківське кредитування, іноземні акції, іноземні облігації, державні запозичення, співпраця з МВФ та МБРР 3-е місце в світі за валютними операціями Проблеми: лише біля 100 іноземних банків, більш жорсткий контроль держави, високий рівень цін в країні, ВВП Токіо – 1,191 трлн.дол.
7. Чікаго	Спеціалізація – до 50% операцій з позабіржовими деривативами, хеджування ризиків, Чіказька біржа ф'ючерсів та опціонів
8.Цюріх	Спеціалізація: банківські операції для приватних клієнтів, ринок золота
16.Франкфурт-на-Майні	Спеціалізація: ринок банківських кредитів та цінних паперів Штаб-квартира ЄЦБ

	Лондон	Нью-Йорк	Токіо
Ринок довгострокового позикового капіталу	цінні папери, випущені урядом та фірмами ВБ; єврооблігації, випущені іноземними позичальниками; внутрішні акції; зареєстровані на Міжнародній фондовій біржі цінні папери компаній; незареєстровані цінні папери; першокласні цінні папери (державні облігації, що випускаються Банком Англії); цінні папери фірм з фіксованими процентними ставками; опціони; іноземні акції.	Акції; облігації, в тому числі: — іпотечний ринок (вторинний ринок закладних); — ринок державних облігацій (цінних казначейських паперів); — ринок промислових облігацій; — позики цільовим підприємствам; — ринок іноземних облігацій (доларові облігації, випущені іноземцями в Нью-Йорку).	акції; процентні державні облігації; дисконтні державні ноти й векселі; Муніципальні облігації; енергетичні цінні папери, гарантовані державою; промислові облігації; іноземні облігації в енах; конвертовані облігації; облігації з підписними сертифікатами.
Валютний ринок	операції спот; операції на термін; ф'ючерси; опціони; арбітражні операції.	валютні інтервенції на національному валютному ринку; валютні свопи з іншими ЦБ; операції з міжнародними організаціями.	незначний розмір

6. Транснаціональні банки

Транснаціональні банки – це великі банки, що досягнули такого рівня міжнародної концентрації та централізації капіталу, який дає змогу їм брати участь в економічному розділі світового ринку позикових капіталів та кредитно-фінансових установ.

ТНБ характеризуються такими основними рисами:

- Інтернаціональний характер функціонування і вкладання капіталу;
- Потужний фінансовий потенціал, зв'язок з банківським капіталом переважної більшості країн;
- Операції на провідних фінансових майданчиках світу з застосування широкого кола валют та інструментів фондового ринку;
- Кредитування не тільки приватних, а й офіційних позичальників;
- Участь у великих за обсягом програмах синдиційованого кредитування;
- Тісні зв'язки з промисловим капіталом (родина Рокфеллерів – Standard Oil – Manhattan Bank – Chase Manhattan Bank – Chase Manhattan Corporation + J.P.Morgan & Co - JP Morgan Chase);
- Висока незалежність руху власного капіталу порівняно з рухом капіталів національних банківських установ внаслідок того, що вони можуть маніпулювати потоками, розсосередженими в різних країнах, мінімізуючи внаслідок цього втрати від змін валютних курсів, процентних ставок, інфляції.

Операції ТНБ

- Прийняття депозитів на оншорних ринках за кордоном та на оффшорних (євровалютних) ринках;
- Здійснення міжнародних дилінгових операцій з іноземною валютою, міжбанківськими депозитами, дорогоцінними металами;
- Послуги з фінансування міжнародної торгівлі;
- Міжнародні інвестиційні банківські послуги в формі андеррайтингу та торгівлі емісіями капітальних та боргових цінних паперів, похідних фінансових інструментів;
- Трастові послуги для інституційних клієнтів;
- Роздрібні банківські послуги (наприклад, обслуговування туристських чеків чи кредитних карток)

Форми підрозділів ТНБ

- Неопераційний – представництво для здійснення управлінських та маркетингових функцій
- Утворення міжнародного департаменту в вітчизняному офісі ТНБ та дія через систему кореспондентських рахунків у спеціально відібраних банках
- Операційний – у формі закордонної філії , агенції, дочірнього чи спільного банку.

Top 1000 world banks 2010 – The Banker [Електронний ресурс]. –

Позиція	Назва банку	Країна походження	Сума активів, трлн.дол.США
1	BNP Paribas SA	Франція	2,964
2	Royal Bank of Scotland Group	Великобританія	2,747
3	HSBC Holdings	Великобританія	2,364
4	Credit Agricole	Франція	2,243
5	Barklays	Великобританія	2,223
6	Bank of America	США	2,223
7	Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	2,196
8	Deutsche Bank	Німеччина	2,162
9	JPMorgan Chase	США	2,032
10	Citigroup	США	1,857
11	Industrial and Commercial Bank of China (ICBC)	Китай	1,726
12	ING Group	Нідерланди	1,676
13	Lloyds Banking Group	Великобританія	1,664
14	Mizuho Financial Group	Японія	1,637
15	Banco Santander	Іспанія	1,600
16	Groupe BPCE	Франція	1,482
17	Societe Generale	Франція	1,475
18	China Construction Bank	Китай	1,409
19	UniCredit	Італія	1,338
20	UBS	Швейцарія	1,301

Частка іноземного капіталу в банківській системі країн ЦСЄ, %

IMF Global Financial Stability Report October 2010 [Електронний ресурс]

– Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2010/01/index.htm>

Країна	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Болгарія	70,6	72,4	82,2	81,6	75,6	77,2	81,6	86,3	86,6	80,7
Естонія	91,1	90,0	89,0	97,4	98,8	98,8	98,8	98,6	98,7	97,1
Латвія	33,8	38,6	41,9	43,5	52,6	64,8	58,0	64,2	66,8	55,4
Литва	52,6	55,6	51,1	73,8	74,4	76,7	83,7	82,1	83,0	92,4
Польща	69,2	68,0	67,3	66,9	66,7	69,0	70,5	67	62,9	66,8
Румунія	55,2	56,4	48,7	53,6	57,2	84,5	82,1	88,2	85,3	84,1
Словаччина	79,5	81,5	93,4	91,7	82,6	92,3	96,0	96,3	94,3	91,8
Угорщина	56,0	56,6	56,7	56,5	56,2	56,4	57,4	72,7	70,2	65,0
Україна	12,5	13,7	11,3	9,6	19,5	27,6	35,0	45,0	46,0	47,8
Чехія	77,0	93,1	96,0	95,6	97,2	97,0	91,4	88,5	87,2	97,0

7. Світові фінансові кризи

Першопричиною сучасної світової фінансової кризи прийнято вважати нафтові шоки, які розпочалися з 1970 рр. і призвели до переростання заборгованості окремих країн, що розвиваються, у глобальну кризу заборгованості.

Перший нафтовий шок 1970 р викликав різке збільшення дефіцитів поточних платіжних балансів усіх країн-імпортерів нафти. Це, у свою чергу призвело до великих запозичень на міжнародному ринку капіталів. Розпочався сучасний етап глобалізації і фінансової інтеграції.

Другий нафтовий шок з 1979 по 1981 рр. ще більше ускладнив ситуацію. За 1974-1982 рр. сукупне від'ємне сальдо за поточними рахунками промислово розвинутих країн досягло 154,2 млрд. дол. США, а країн, що розвиваються, -330 млрд. Водночас сукупне додатне сальдо країн ОПЕК становило 393 млрд.дол.США

Світові фінансові кризи

Третім поштовхом до глобальної фінансової кризи (валютно-фінансової) послужила *світова економічна криза початку 80-х років, яка одночасно започаткувала і сучасну міжнародну кризу зовнішньої заборгованості.*

Четвертий поштовх – перший симптом сучасної глобальної фінансової (валютно-фінансової) кризи як продукту новітньої світової фінансової системи стала *криза у Мексиці 1995 р.*

П'ятий поштовх – 1998 рр.

Шостий поштовх – кінець 2007 – 2008 рр.

Фінансова криза: ознаки

- 1) **системно охоплює фінансові ринки та інституції** (у 2008-2009 р. відбулося скорочення світових фінансових ринків на 9%, причому в більшому ступені постраждали розвинені країни), скорочення грошового обігу і кредит, державні, муніципальні та корпоративні фінанси;
- 2) **негативно впливає у середньо- і довгостроковому періоді на економічну активність країни й на динаміку добробуту населення** (протягом 2008 р. світова торгівля скоротилася, за оцінками СОТ, на 25%, а кількість населення, що живе за межею бідності, зросла на 60 млн. осіб);
- 3) **проявами її у банківській сфері** є зростання вартості кредитів, частки проблемних банків і небанківських фінансових інститутів, зростання заборгованості юридичних осіб, істотне внаслідок цього скорочення кредитів, наданих економіці і домашнім господарствам, збільшення кількості банкрутств, зростання дебіторської заборгованості, банківська паніка;
- 4) її вплив на фінансові ринки виражається у **переважанні спекулятивної фінансової діяльності над інвестиційною** (наприклад, зростання операцій на ринках похідних фінансових інструментів), масштабному падінні курсів цінних паперів та індексів бірж (протягом лише одного дня за звістки про банкрутство Lehman Brothers індекс Доу-Джонса втратив майже 10%, чого не спостерігалось з 1938 р.), девальвація курсів національних валют, масована втеча капіталів з країн (проявом чого був різкий відтік портфельних інвестицій та скорочення обсягів прямого інвестування);

Фінансова криза: ознаки

- 5) **в реальному секторі** – обвальне зростання зовнішнього боргу, різке зростання цін (в 2007-2008 рр. це стосувалося цін на нафту: 11 липня 2008 р. ціна за барель нафти марки WTI сягнула історичного максимуму у 147 дол. США, в жовтні того ж року ціна на неї була вже тільки 61 дол. США, в листопаді – 51 дол. США; різко зростали ціни на метали, в тому числі дорогоцінні, що можна пояснити переводом коштів інвесторів на ці більш надійні в порівнянні з падаючими фінансовими ринки), динамізація інфляційних процесів в національних економіках;
- 6) **в сфері державних фінансів** відбувається падіння величини золотовалютних резервів і державних стабілізаційних фондів, зростання дефіцитності бюджетів через зменшення податків, зростання внутрішньої заборгованості, зростання виплат з безробіття, спричиненого кризою у реальному секторі економіки та необхідність фінансування антикризових заходів (в США держава була змушена рятувати Bank of America Corp., Wells Fargo, Citigroup, JPMorgan Chase & Co., Goldman Sachs, Morgan Stanley и Bank of New York Mellon Corp., виділивши для цього 125 млрд. дол. США, що стало найбільшою націоналізацією в банківській сфері США).

	США	Японія	Західна Європа	Інші розвинені країни	КНР	Індія	Близький і Середній Схід та Африка	Інші країни Азії	Латинська Америка	Країни Центральної та Східної Європи, СНД
Запозичення через кредити, за виключенням цінних паперів	44	106	110	91	127	60	66	54	27	62
Запозичення через випуск цінних паперів, окрім облігацій	77	10	15	29	2	2	2	1	3	2
Запозичення через випуск облігацій нефінансових інституцій	31	18	19	20	10	10	5	10	3	2
Запозичення через випуск облігацій фінансових інституцій	116	31	115	47	16	16	6	7	20	6
Запозичення через випуск державних облігацій	75	220	72	49	28	44	15	34	38	24
Капіталізація фондового ринку	119	72	69	152	97	93	96	62	57	48
Фінансова глибина, % до ВВП	462	457	400	388	280	209	190	168	148	142

Нарощування кризи у

2008 рр.

1. Різке зростання обсягів злиття та поглинання, до 2 трлн.дол.США на рік у 2008 р. з переважанням сектору фінансових та банківських послуг (49,7% всіх операцій у вартісному вираженні)

**Table 3. Net Inflow of Portfolio Equity Flows—
Top Ten Recipients**

(\$ billions)

	2006	2007	2008
Brazil	7.7	26.2	-7.6
China	42.9	18.5	8.7
India	9.5	35.0	-15.0
Indonesia	1.9	3.6	0.3
Philippines	2.5	3.2	-1.3
Russian Federation	6.5	18.7	-15.0
South Africa	15.0	8.7	-4.7
Thailand	5.2	4.3	-4.6
Turkey	1.9	5.1	0.7
Vietnam	1.3	6.2	-0.6

Source: IMF.

2. Зростання активності на валютному ринку, до 3-3,5 трлн.дол щоденно

3. Вибухове зростання обсягів торгівлі деривативами: від 9,7 трлн.дол.США у 2000 р. до 70,4 трлн.дол.США у 2006 р. та 57,9 трлн.дол.США у 2008 р.

4. Зміна напрямів притоку портфельних інвестицій до країн з ринком, що формується